

**ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ Β. ΚΑΡΑΤΖΑ
ΣΤΟΝ ΟΠΕΚ, ΤΗΝ 27^η ΜΑΙΟΥ 1999**

Κυρίες και Κύριοι,

Σύντομα ολοκληρώνεται η διαδικασία μακροοικονομικής σύγκλισης , η οποία θα επιτρέψει στη χώρα μας να συμμετάσχει στην τελική φάση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Αυτό σημαίνει ότι το περιβάλλον μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί τα επόμενα χρόνια θα είναι εκείνο μιας ανταγωνιστικής οικονομίας με τις επιπτώσεις που αυτό προκαλεί στην κοινωνία.

Για να ανταποκριθεί η Ελλάδα στις νέες ανταγωνιστικές συνθήκες με επιτυχία, διατηρώντας την κοινωνική συνοχή και διασφαλίζοντας υψηλό βιοτικό επίπεδο για τους πολίτες, θα πρέπει, εκτός από τη μακροοικονομική σύγκλιση, να επιτύχει και μια άλλη σύγκλιση που -ενώ δεν την επιβάλλει καμία συνθήκη- αποτελεί προϋπόθεση της επιτυχούς και ισότιμης συμμετοχής στα νέα ευρωπαϊκά δρώμενα. Τους στόχους αυτής της σύγκλισης θα πρέπει να τους προσδιορίσουμε μόνοι μας, ξεκινώντας από τη θέση ότι υπάρχει ανάγκη να υιοθετήσουμε ένα minimum κοινών χαρακτηριστικών που μοιράζονται οι λαοί και οι κοινωνίες της Ευρώπης.

Αν, λοιπόν, συγκρίνουμε αυτά τα κοινά χαρακτηριστικά των υπολοίπων χωρών της ΟΝΕ, που αναφέρονται στο σύνολο της κοινωνίας και όχι μόνο στην οικονομία, εύκολα θα διαπιστώσουμε ότι στερούμεθα πολλών βασικών κοινών χαρακτηριστικών των υπολοίπων χωρών. Πρέπει συνεπώς να τα αποκτήσουμε, αν θέλουμε να καταστούμε ανταγωνιστικοί σ' αυτό το νέο περιβάλλον.

Ποια είναι αυτά τα κοινά χαρακτηριστικά των προηγμένων χωρών και πώς θα τα αποκτήσουμε;

Θα πρέπει να εξετάσουμε το καθένα χωριστά, καθώς αφορούν:

- Τον τρόπο λειτουργίας ενός πολιτικού συστήματος, που δεν στηρίζεται στο λαϊκισμό και τις πελατειακές σχέσεις.
- Το σεβασμό και την τήρηση των κανόνων λειτουργίας της κοινωνίας (από το Σύνταγμα μέχρι την επαγγελματική δεοντολογία).
- Την αποκατάσταση του πνεύματος εργασίας.
- Τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού διοικητικού μηχανισμού.
- Την παιδεία και την εκπαίδευση που θα προάγουν την ανάπτυξη και θα είναι προσανατολισμένη στις ανάγκες της οικονομίας.
- Τη σόφρονα διαχείριση της οικονομίας.

- Την ύπαρξη ικανοποιητικού συστήματος κοινωνικής προστασίας.
- Την αποδοχή κανόνων κοινωνικής και πολιτικής ηθικής.
- Τη μέριμνα για την αποκατάσταση και την προστασία του περιβάλλοντος
- Την φιλική αισθητική προς το περιβάλλον και την παράδοση.
- Τέλος, την υπέρβαση εθνικιστικών απομονωτικών προτύπων και την ανάδειξη εξωστρεφούς συνείδησης των πολιτών ως πολιτών της Ελλάδας, της Ευρώπης και του κόσμου

Ας προσεγγίσουμε λοιπόν καθένα από τα παραπάνω ξεχωριστά:

1. Μεταβολή της λειτουργίας του πολιτικού συστήματος.

Στο πολιτικό σύστημα στον τόπο μας παρεισφρεί ακόμα η χρήση παρωχημένων και απρόσφορων για την αντιμετώπιση των σημερινών προβλημάτων μεθόδων. Το παραδοσιακό σύστημα των πελατειακών σχέσεων, όπου η άσκηση της πολιτικής λειτουργίας παρέχει εύνοια στους πολιτικούς φίλους, εξακολουθεί ακόμα να εφαρμόζεται. Η αναχρονιστική αυτή κυριαρχία του πελατειακού συστήματος εκτρέπει την πολιτική από τον κύριο στόχο της, δηλαδή την επιδίωξη και προαγωγή του κοινού συμφέροντος, υποβιβάζοντάς την σε υπηρέτη ατομικών συμφερόντων ή συμφερόντων μικρών ομάδων.

Το παραδοσιακό αυτό πελατειακό σύστημα συμπληρώνεται συνήθως από τον λαϊκισμό μέσω του οποίου παρέχονται υποσχέσεις και εκτρέφονται προσδοκίες, που αντικειμενικά είναι πολύ δύσκολο να ικανοποιηθούν. Έτσι, οδηγούμαστε σε μία κατάσταση όπου κανείς δεν είναι ικανοποιημένος. Αυξάνονται συνεχώς οι προσδοκίες, το πελατειακό σύστημα δεν μπορεί να ικανοποιήσει παρά μόνο τις ανάγκες ενός μικρού αριθμού ευνοουμένων, ενώ επιτείνονται η αναξιοκρατία και οι διακρίσεις των πολιτών. Η πραγματική αυτή κατάσταση οδηγεί στη συσπείρωση ομάδων πολιτών σε συντεχνίες που ανθίστανται πολλές φορές άκριτα σε οποιαδήποτε προσπάθεια αλλαγής, ανεξαρτήτως ιδεολογικών προτιμήσεων και κομματικών τοποθετήσεων. Με τον τρόπο αυτόν ελπίζουν να διατηρήσουν τα προνόμιά τους και να ματαιώσουν την υλοποίηση εγκεκριμένων από τη λαϊκή ψήφο μέτρων με μόνο κριτήριο ότι αντιστρατεύονται τα συμφέροντα των συντεχνιών.

Τα τελευταία χρόνια, η άσκηση της πολιτικής μέσω του συνδυασμού πελατειακών σχέσεων και λαϊκισμού έχει υποστεί σοβαρή υποχώρηση χάρη στην ηθελημένη εγκατάλειψή του από το σημερινό πρωθυπουργό. Όμως, αυτή η τάση πρέπει να πάρει μονιμότερα χαρακτηριστικά και να γίνει ευρύτερα αποδεκτή από όλες τις πολιτικές δυνάμεις.

Οι πελατειακές και λαϊκιστικές τάσεις σε μια δημοκρατία είναι νοητές μόνον ως παρεκτροπές και σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να συνιστούν τον κυρίαρχο τρόπο λειτουργίας του πολιτικού συστήματος.

2. Σεβασμός και τήρηση των κανόνων λειτουργίας της κοινωνίας

Δεν χρειάζονται πολλά επιχειρήματα ή ιδιαίτερες αποδείξεις για να πεισθούμε ότι η κοινωνία μας δεν σέβεται καθόλου τους κάθε λογής κανόνες που έχουν θεσπιστεί για να την διέπουν. Οι περισσότεροι από εμάς θεωρούμε ότι οι ισχύοντες κανόνες δεν μας δεσμεύουν και ότι ενδεχομένως αφορούν τους άλλους. Η συμμόρφωση στους νόμους αποτελεί μάλλον αποδοκιμαστέα συμπεριφορά. Ο νομοταγής περιφρονείται και χλευάζεται, ενώ τουναντίον έπρεπε να επαινείται. Το κλίμα αυτό περιφρόνησης των κανόνων εκτρέφει τη διαφθορά.

Εντούτοις η δεσμευτικότητα των νόμων και η τήρησή τους αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη κατάκτηση του πολιτισμού. Μια κατάκτηση που με επιπολαιότητα καταπατούμε. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, πολλές φορές είναι άνευ ουσίας να συζητούμε για κάποιες νέες ρυθμίσεις και νέους κανόνες σε επιμέρους τομείς, όπου δεν έχουν διαμορφωθεί οι συνθήκες που εγγυώνται την εφαρμογή των νέων κανόνων.

Πρέπει η κατάσταση αυτή να αλλάξει. Η αλλαγή αυτή, όμως, δεν μπορεί να επέλθει με την άσκηση αυταρχικής εξουσίας. Η αναχρονιστική αυτή μέθοδος δεν αποδίδει σήμερα. Αν θέλουμε πράγματι να αλλάξει η κατάσταση, πρέπει πρώτα-πρώτα να δημιουργηθεί η πεποίθηση ότι η τήρηση των κανόνων αποτελεί την προϋπόθεση εύρυθμης λειτουργίας της κοινωνίας. Αντίθετα, η περιφρόνηση και η παραβίαση των κανόνων αποτελούν βασική αιτία παρακμής. Οι κακοί κανόνες τροποποιούνται ή καταργούνται αλλά μέχρι τότε ισχύουν και εφαρμόζονται. Για να γίνει όμως αυτό συνείδηση, στο σημείο που φθάσαμε, απαιτείται η συμβολή όλων.

3. Αποκατάσταση του πνεύματος εργασίας

Η αποκατάσταση του πνεύματος εργασίας αποτελεί μια άλλη σημαντική πτυχή του εκσυγχρονισμού της κοινωνίας μας.

Μια σειρά παράγοντες, που αρχίζουν από την έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης και συνείδησης, καταλήγουν να καταξιώνουν στην ελληνική κοινωνία αυτούς που αναζητούν απλώς μισθό και όχι εργασία, έχουν δε κλονίσει επικίνδυνα στον τόπο μας το πνεύμα εργασίας. Στον κλονισμό αυτό συνέβαλε και μια μεγάλη παρεξήγηση και σύγχυση γύρω από τα θέματα προστασίας των εργαζομένων. Η προστασία όμως των εργαζομένων από τις καταχρήσεις του εργοδότη δεν έχει σχέση με την okνηρία. Πρέπει λοιπόν και στο σημείο αυτό να υπάρξει αναστροφή πορείας και η αναστροφή αυτή δεν μπορεί να γίνει, όπως μερικοί αφελώς νομίζουν, με ένα νέο κύμα αυστηρότητας ή αυταρχικότητας στους τρόπους εργασίας. Οι μέθοδοι αυτές δεν αποδίδουν. Η αποκατάσταση του κλίματος εργασίας γίνεται με την εκπαίδευση, που δίνει χαρά και ικανοποίηση στον εργαζόμενο, αλλά και με την παροχή ατομικών και συλλογικών κινήτρων και ανταμοιβών που συμβάλλουν στην επαγγελματική ανέλιξη και βασίζονται στην αξιοκρατία και τη διαφάνεια, κατοχυρώνοντας ίσες ευκαιρίες για όλους τους εργαζομένους.

Είναι βέβαιο ότι με το σημερινό πνεύμα εργασίας δεν μπορεί να υπάρξει πρόοδος, ανάπτυξη ποιοτική και ποσοτική. Το πνεύμα αυτό πρέπει να αλλάξει με ταχείς

ρυθμούς. Άξονες της αλλαγής είναι η εκπαίδευση, τα συστήματα κινήτρων και ανταμοιβών και τα συστήματα διαφανούς και αξιοκρατικής επαγγελματικής ανέλιξης.

4. Δημιουργία ενός νέου αποτελεσματικού διοικητικού μηχανισμού

Όλοι γνωρίζουν την κατάσταση της διοίκησης τόσο από πλευράς ικανοτήτων όσο και ήθους. Αιτία αυτής της κατάστασης είναι το γεγονός ότι σειρά κυβερνήσεων και υπουργών προσπαθούν να αντεπεξέλθουν στα καθήκοντά τους με μετακλητούς υπαλλήλους που προσλαμβάνουν στο πολιτικό τους γραφείο, τους γνωστούς συμβούλους. Με τον τρόπο αυτόν δεν αντιμετωπίζεται μακροπρόθεσμα το ζήτημα. Η προσωρινότητα των ομάδων αυτών δεν εξασφαλίζει τη συνέχεια, ούτε καν μεταξύ δύο υπουργών του ίδιου κόμματος. Στο πρόβλημα λοιπόν της ανεπάρκειας της διοίκησης και της προσωρινότητας των πολιτικών επιτελείων πρέπει να υπάρξει μια νέα λύση συνέχειας και ποιοτικής πιστοποίησης των στελεχών του διοικητικού μηχανισμού, η οποία αρχίζει ήδη να διαφαίνεται στον ορίζοντα. Μόνο εάν συνεχίσουμε σε αυτή την κατεύθυνση θα μπορεί να δημιουργηθεί μια διοίκηση με σύγχρονα χαρακτηριστικά. Μικρή, ευέλικτη, απαρτισμένη από ικανά και καλά αμειβόμενα στελέχη, τεχνολογικά εξοπλισμένη, με διάρθρωση λιγότερο ιεραρχική αλλά περισσότερο οριζόντια, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στο νέο της ρόλο.

Επιπλέον, η διοίκηση αυτή πρέπει να αλλάξει αποστολή. Ο ρόλος μιας τέτοιας διοίκησης θα είναι η εκπόνηση εναλλακτικών πολιτικών σχεδίων και η καθοδήγηση στην εφαρμογή τους, ανάλογα με τις επιλογές της κυβέρνησης που θα βρίσκεται κάθε φορά στην εξουσία, και όχι η υποκατάσταση των επιλογών των κυβερνήσεων με αρεστά στη γραφειοκρατία μέτρα. Οι αρνητικές παρεμβάσεις της διοίκησης πρέπει να καταργηθούν ολοσχερώς και ο καθοδηγητικός της ρόλος να ενισχυθεί.

Μόνο με τον τρόπο αυτόν θα μπορεί η σημερινή κυβέρνηση, αλλά και κάθε κυβέρνηση, να εφαρμόσει με επιτυχία το πρόγραμμά της.

Το συμπέρασμα είναι ότι στο μέτρο που δεν θα λαμβάνονται συνεχώς και αδιαλείπτως μέτρα στον τομέα της διοίκησης, θα περιορίζεται η εφαρμοσιμότητα και άρα η ουσία κάθε προσπάθειας ανάπτυξης, γιατί απλούστατα δεν θα έχουμε τρόπο να την υλοποιήσουμε.

5. Παιδεία και εκπαίδευση

Το μόνο αληθινά μακροπρόθεσμο, αναπτυξιακό και εκσυγχρονιστικό μέτρο είναι η ανάπτυξη της παιδείας και της εκπαίδευσης, άρα η αναβάθμιση των παραγωγικών ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Η μεγάλη ιστορική αλήθεια είναι ότι της προόδου και ανάπτυξης οποιασδήποτε χώρας προηγήθηκε έκρηξη παιδείας.

Και είναι, στ'αλήθεια, η παιδεία η πρώτη και βασική προϋπόθεση της προόδου και ανάπτυξης, γιατί μόνον αυτή μπορεί να βοηθήσει μια κοινωνία να ξεπεράσει τα ίδια τα όριά της και να διαμορφώσει θετικά όλους τους παράγοντες, που επιδρούν ενεργά στην πρόοδο και ανάπτυξη.

Συγκεκριμένα:

Η οικονομική ανάπτυξη απαιτεί πολιτική και κοινωνική ηγεσία που συνειδητοποιεί τα προβλήματα και δίνει πρώτη το παράδειγμα για πρόοδο και εξέλιξη. Τέτοιες ηγεσίες αναδεικνύουν μόνον οι μορφωμένοι λαοί.

Επίσης η οικονομική ανάπτυξη απαιτεί θυσίες σήμερα, συγκράτηση της κατανάλωσης, σώρευση κεφαλαίου, άρα αποταμίευση. Μόνο μορφωμένοι λαοί κατανοούν τη σημασία της αποταμίευσης με το σύγχρονο περιεχόμενό της και διαχειρίζονται τις αποταμιεύσεις αναπτυξιακά.

Εξάλλου η οικονομική ανάπτυξη για να ξεκινήσει, αλλά κυρίως για να συνεχιστεί ως αυτοσυντηρούμενη διαδικασία, στηρίζεται μεταξύ άλλων στην υιοθέτηση νέων παραγωγικών διαδικασιών, στην ανανέωση των παραδοσιακών με την αποδοχή καινοτομιών, όπως επίσης και στην παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Κατάλληλοι και ικανοί για την ανανέωση και τις καινοτομίες κάθε κλίμακας είναι μόνον όσοι έχουν τύχει επαρκούς παιδείας, αλλά και έχουν αποκτήσει σε υψηλό βαθμό επαγγελματικές ικανότητες. Αυτό ισχύει για όλες τις βαθμίδες της παραγωγής, από τον πρωτογενή τομέα μέχρι τον τομέα των εξειδικευμένων υπηρεσιών.

Συνεπώς πρέπει να συντελεστεί μια μεγάλη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, τόσο στα συστήματα όσο και στο περιεχόμενο της παρεχόμενης γνώσης. Για να πετύχει η μεταρρύθμιση αυτή πρέπει να έχει μακροπρόθεσμους στόχους εναρμονισμένους με τις ανάγκες της οικονομίας, ώστε να μη δημιουργεί ανέργους. Η μεταρρύθμιση πρέπει να στηρίζεται στην αλήθεια ότι παιδεία και εκπαίδευση υπάρχουν μόνον αν υπάρχουν δάσκαλοι, άρα πρέπει να ασχοληθεί περισσότερο με τη διαμόρφωση εκπαιδευτικού προσωπικού που θα διακατέχεται από το ζήλο της διδασχής, για να μπορεί με τη σειρά του να εμπνεύσει πνεύμα μαθητείας στους διδασκομένους. Η ενασχόληση μόνο με τους μαθητές, που ήταν χαρακτηριστικό όλων των μέχρι σήμερα μεταρρυθμίσεων - πλην της πλέον πρόσφατης που επιχειρεί η κυβέρνηση -, είναι διαδικασία ατελής και συνεπώς αδιέξοδη.

6. Ορθή και σώφρονα διαχείριση της οικονομίας

Το πρόγραμμα σύγκλισης έχει, στα χρόνια που εφαρμόζεται, αρχές σώφρονος διαχείρισης της οικονομίας. Στο παρελθόν, η προσπάθεια φαινόταν ακατόρθωτη, στην πραγματικότητα, όμως, δεν είναι, και τα γεγονότα το αποδεικνύουν. Συνεπώς, η σταθεροποίηση της οικονομίας, με ταυτόχρονη ενδυνάμωση της διαδικασίας ποσοτικής μεγέθυνσης και ποιοτικής βελτίωσης, δηλαδή της διαδικασίας ανάπτυξης, είναι βασικό χαρακτηριστικό των σύγχρονων οικονομιών. Το πέτυχαν οι προηγούμενοι λαοί, αν και αυτοί αντιμετώπισαν παρόμοια με μας, και πολλές φορές χειρότερα, προβλήματα. Το επιτυγχάνουμε πλέον και εμείς με σταθερά βήματα που μας τοποθετούν στην ομάδα των πλέον αναπτυσσόμενων χωρών.

7. Ύπαρξη ικανοποιητικού συστήματος κοινωνικής προστασίας

Το σύστημα κοινωνικής προστασίας της χώρας μας χαρακτηρίζεται από περιορισμένη αποτελεσματικότητα παρά την υψηλή σχετικά χρηματοδότησή του. Η πολιτική απασχόλησης για τους ανέργους και κοινωνικής πρόνοιας για τους ηλικιωμένους και

όσους χρήζουν κοινωνικής προστασίας δεν θα καρποφορήσει όσο δεν θα διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της διοίκησης που ανέφερα. Οι χρηματοδοτήσεις θα παρέχονται και θα είναι υψηλές, όπως υψηλών ιδανικών θα είναι και οι προθέσεις των πολιτικών, ωστόσο θα παραμένουν γράμμα κενό όσο δεν διασφαλίζεται η ικανή διοικητική υποστήριξη με σύγχρονα μέσα, ευέλικτη οργάνωση και καλά εκπαιδευμένο προσωπικό με σημαντικά οικονομικά και επαγγελματικά κίνητρα και ευέλικτη οργάνωση.

Απαιτείται εγρήγορση και αποφασιστικότητα, ώστε το λεγόμενο «δίκτυ κοινωνικής προστασίας» να συμβάλει στη δημιουργία της κοινωνικής συνοχής, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση της «άλλης σύγκλισης», της πραγματικής σύγκλισης, για την οποία τελικά όλοι προσπαθούμε.

8. Αποδοχή κανόνων κοινωνικής και πολιτικής ηθικής

Θα πρέπει όλοι να δεσμευθούμε από ένα minimum κανόνων κοινωνικής και πολιτικής ηθικής. Μακριά από κάθε σκέψη σχολαστικής ηθικολογίας. Θα πρέπει να δεχθούμε ότι οι κοινωνίες δεν προοδεύουν χωρίς αυτό το minimum κανόνων κοινωνικής και πολιτικής ηθικής γενικής αποδοχής, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την πολιτική δραστηριότητα και τη σχέση της πολιτικής εξουσίας με την οικονομική δύναμη.

Η σύγχρονη κοινωνική ηθική επιβάλλει να αλλάξουμε στάση απέναντι στους επιτυχημένους, τους άξιους πολίτες αυτής της χώρας. Συχνά μιλάμε για αξιοκρατία, αξιοκρατία όμως δίχως άξιους δεν υπάρχει.

Πρέπει, λοιπόν, στους άξιους ανθρώπους που διαθέτει η χώρα μας να δώσουμε τη θέση που τους αξίζει και να πάψουμε να τους παραγνωρίζουμε και να βαφτίζουμε άξιους μόνο τους φίλους μας, τους ανθρώπους μας, την παρέα μας. Πρέπει να δεχτούμε ότι υπάρχουν άξιοι και με διαφορετικές αντιλήψεις από μας και τους δικούς μας.

9. Εξωστρέφεια

« Η άλλη σύγκλιση » είναι όρος που πρέπει να εμπεριέχει και την έννοια του εξωστρεφούς, του ευρωπαίου πολίτη, ανεξάρτητα από την πρόοδο που σημειώνεται στη νομική ρύθμιση θέμα της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Με την οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι λαοί της Ευρώπης επέλεξαν να συνδέσουν τις τύχες τους με κάτι πολύ παραπάνω από μια απλή Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου ή έστω ένα εξελιγμένο καθεστώς Τελωνειακής Ένωσης μεταξύ τους.

Η καθιέρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης προϋποθέτει, πέρα από την επίτευξη μακροοικονομικών κριτηρίων, τη δημιουργία μιας νέας ενιαίας κοινωνικής συνείδησης που θα αποτελέσει το συνεκτικό ιστό για μια αλληλέγγυα Ευρώπη. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση που θα πρέπει να εξασφαλίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στους πολίτες της για να εγγυηθεί τον ενθουσιασμό και την προοπτική της συνύπαρξης, της κοινής προόδου και ευημερίας. Επιτυγχάνοντας αυτά τα στοιχεία, θα επιτύχει ταυτόχρονα και την υπέρβαση εθνικιστικών απομονωτικών προτύπων και την

ανάδειξη διεθνικής συνείδησης των πολιτών ως πολιτών της Ελλάδας, της Ευρώπης, αλλά και του κόσμου.

10. Μια νέα προσέγγιση του περιβάλλοντος

Η έως τώρα θεώρηση του περιβάλλοντος το ήθελε να αντιμετωπίζεται ως ένα στοιχείο που τοποθετείται έξω από την κεντρική διάσταση του καθημερινού βίου των ανθρώπων, αποξενωμένο από την οικονομική δραστηριότητα. Η άποψη αυτή πρέπει να αλλάξει το συντομότερο, τόσο επειδή απειλούμεθα από άμεσο κίνδυνο οικολογικής καταστροφής όσο και επειδή η λογική αυτή αγνοεί την μακροπρόθεσμη σημασία των φυσικών πόρων ως συντελεστών παραγωγής.

Θυμίζω εδώ ότι η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται στην ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη. Η έννοια αυτή υποδηλώνει ένα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που σέβεται και ενσωματώνει το περιβάλλον, ενώ παράλληλα εγγυάται τις ανάγκες κατανάλωσης των φυσικών πόρων των μελλοντικών γενεών. Πρέπει λοιπόν να αποτιμηθεί και να επανεξετασθεί η ανθρώπινη επέμβαση στο φυσικό περιβάλλον καθώς και να αναζητηθούν οι κατάλληλες δραστηριότητες που θα το μετατρέψουν σταδιακά σε στοιχείο ανάπτυξης. Μια αρχή σε αυτόν τον τομέα είναι η καινούργια γενιά των “τεχνολογιών περιβάλλοντος”(συσκευασίες, βιοτεχνολογία, ενεργειακή αποταμίευση κ.ά.) που ήδη δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας στην Ευρώπη.

11. Μια νέα αισθητική

Τελικά, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι οι προηγμένοι λαοί έχουν αισθητική διαφορετική από τους αναπτυσσόμενους και η αισθητική αυτή είναι φιλική τόσο προς το περιβάλλον όσο και προς την παράδοση.

Το θέμα της αισθητικής είναι τεράστιο, καθώς στη χώρα μας η αισθητική έχει σημαντικά ταλαιπωρηθεί τις τελευταίες δεκαετίες. Η νεοπλουτική αισθητική της υπερκαταναλωτικής κοινωνίας που εκφράζεται με επίδειξη, με περιφρόνηση στο περιβάλλον και στην παράδοση, με σώρευση σκουπιδιών, διαφημίσεων, γιγαντοαφισών, πρόχειρων κέντρων διασκέδασης, χαρακτηρίζουν μάλλον υπανάπτυκτες χώρες παρά ώριμες και αναπτυγμένες κοινωνίες.

Επίλογος

Στα παραπάνω συνοψίζονται οι ελάχιστες προϋποθέσεις, που πρέπει να συντρέξουν για να καταταγεί η χώρα μας στη χορεία των προηγμένων χωρών. Η πραγμάτωση του οράματος αυτού απαιτεί προσπάθεια άμεση και συστηματική, χρειάζεται όμως να εγκαταλειφθεί η αδράνεια και η προσήλωση σε σχήματα και μεθόδους που έχουν ξεπεραστεί. Αυτό απαιτεί κοινωνική στήριξη. Στον ορίζοντα φαίνεται ότι ένα νέο πνεύμα αρχίζει να διαμορφώνεται στο κοινωνικό σώμα και να μορφοποιείται. Για να εξαπλωθεί το πνεύμα αυτό και να πραγματοποιηθεί το όραμα απαιτείται η νέα αντίληψη να γίνεται αποδεκτή όλο και από ευρύτερα στρώματα της κοινωνίας.